

NORSK-FINSK GRENSEVASSDRAGSKOMMISJON
SUOMALAIS-NORJALAINEN RAJAVESISTÖKOMISSIO

Anbefalinger fra Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen 2021

Tiltak for å kontrollere forekomsten av pukkellaks i grenseelver

Pukkellaks (*Oncorhynchus gorbusha*) har vært observert i Finnmark siden 1960-tallet, men de siste 6 årene har omfanget hatt en eksplosiv vekst. Pukkellaks er en fremmed art som muligens skader naturmangfoldet vårt og den representerer en trussel mot lokale lakse-, sjørørret og sjørøyebestander. Påvirkningen på økosystemene er ikke fullt ut kjent.

Arten har etablert selvreproduserende bestander og er i sterk vekst. I 2017 ble det meldt inn store fangster av pukkellaks i Troms og Finnmark og observasjoner av pukkellaks i sjø og elver langs hele norskekysten, i grensevassdragene og i Vest-Europa, men tyngdepunktet ligger i Øst-Finnmark. Økningen fortsatte i 2019 og videre negativ utvikling fortsatte i oddetalsåret 2021. I 2021 er det meldt inn store fangster i Troms og Finnmark, og observasjoner av pukkellaks i sjø og elver langs hele norskekysten, inkludert grensevassdragene. I 2021 er det foreløpig meldt inn fangst av 108 000 pukkellaks fra elvene, men rapporteringen er ikke fullstendig enda.

At arten får etablere seg i vår region vil på sikt være en kilde til videre spredning i Norge og resten av Vest-Europa. I Russland har fiskeforvaltningsmyndigheter bekreftet at pukkellaks anses som en høstbar ressurs og at utfisking av pukkellaks på Kolahalvøya ikke er planlagt.

Norske myndigheter har i 2021 utarbeidet en handlingsplan for bekjempelsen av pukkellaks. Det er satt av 15 millioner på det norske statsbudsjettet til innkjøp av feller i 2022, og det er bestemt at det skal etableres en nasjonal kompetansegruppe for pukkellaks.

Den norsk-finske grensevassdragskommisjonen anbefaler:

- at norske og finske myndigheter omgående øker innsatsen for grenseoverskridende samarbeid om kunnskapsinnhenting og -utveksling, forskning og overvåking, samt utrede hvilke tiltak som er gjennomførbare og betimelige med tanke på å kontrollere forekomsten av pukkellaks.
- at norske og finske myndigheter samarbeider spesielt om utvikling av tiltak som er egnet til å bekjempe pukkellaks i Tanavassdraget. I dette arbeidet må ekstra hensyn tas grunnet bestandsstruktur og svake bestander av Tanalaksen, størrelsen på vassdraget, samt lokal og regional kompetanse.
- At norske og finske myndigheter skaffer kunnskap om hvordan pukkellaksen potensielt vil påvirke vannkvaliteten i elvene.

Iverksettelse av tiltaksprogram for Pasvikvassdragets flerbruksplan

For å opprettholde og forbedre miljøtilstanden i grenseområdene mellom Norge, Finland og Russland, i nedbørsfeltene til Pasvikelva og Grense Jakobselv, er det utarbeidet et felles tiltaksprogram for årene 2021-2030, i prosjektet «Flerbruksplan for Pasvikvassdraget og Grense Jakobselv» som var delfinansiert av EU Kolarctic ENI CBC programmet.

Formålet med tiltakene i tiltaksprogrammet er å minske miljøbelastningen ved menneskelig aktivitet. Tiltaksprogrammet har følgende felles plantema for begge nedbørsfelt: forurensning av luft, vann og økosystemer på land, inkludert effekter av industri, samt miljøundervisning – opplysning, og miljøeffekter av turisme. I Pasvikelva inngår følgende øvrige plantema: vassdragsregulering, fiskebestander, avløpsutslipp, søppelfyllinger, gullvasking i Finland, skogbruk og reindrift. I Grense Jakobselv er naturverntiltak, erosjonssikringsanlegg og pukkellaks tilleggstema.

Den norsk-finske grensevassdragskommisjon anbefaler at:

- Gjennomføringen av tiltaksprogrammet (2021–2030) for flerbruksplanen koordineres i Norge av Statsforvalteren i Troms og Finnmark, i Finland av Lapplands nærings-, samferdsels- og miljøsektorer og i Russland av det statlige naturreservatet Pasvik. De norske, finske og russiske myndighetene rapporterer om gjennomføringen av tiltak på sine felles årlige møter.
- Tiltaksprogrammet oppdateres jevnlig med bakgrunn i rapportering, nye tiltak legges til ved behov og man evaluerer miljøeffekter av gjennomførte tiltak.

Miljøovervåking i grenseområdene mellom Norge, Finland og Russland

Gjennom det eksisterende trilaterale miljøovervåkingsprogrammet mellom Norge, Finland og Russland,¹ kan endringer i miljøet som følge av variasjoner i belastningsnivåer overvåkes. Smelteverket, som produserte kobber, nikkel og svovelsyre for gruve- og metall-industriselskap Norilsk Nickel i byen Nikel på Kolahalvøya, er nå stengt. Det kan dermed forventes at belastningen fra industrien vil minske betraktelig i de russiske, norske og finske grenseområder. Man skal likevel være oppmerksom på at gruvedriften fortsetter i Petsjenga. Vindbårne støvutslipp og avrenning av giftige stoffer fra omfattende deponiområder, vil i tillegg kunne forurense vassdrag. Prosess- og avfallsvann fra Kolosjoki gruve og fra tidligere smelteverks aktiviteter, renner til Kolosjoki og gjennom til Kuetsjärvi og videre til Pasvikelva. Med miljøovervåkingsprogrammet kan man følge med på endringer og naturens restituerende over tid. Det foreligger planer om ny industriell aktivitet i Nikel, og miljøpåvirkninger av den nevnte aktiviteten i grenseområder bør følges med på.

Den norsk-finske grensevassdragskommisjon anbefaler at:

- Ved behov oppdateres det trilaterale overvåkingsprogrammet for land- og vannøkosystemer med hensyn til nedstenging av smelteverket og mulig ny industriell aktivitet.
- Gjennom felles samarbeidsprosjekt planlegges utvidet overvåknings- og forskningsaktivitet, slik at man får kunnskap om miljøstatus og kan følge med på de langsiktige endringer, etter nedleggelsestidspunktet for smelteverksaktiviteten.

¹Environmental Monitoring Programme for Aquatic Ecosystems in the Norwegian, Finnish and Russian Border Area – Updated Implementation Guidelines <https://www.doria.fi/handle/10024/104819>